

PANORAMA

30 SEPTEMBER 1943 — No. 20

LOSSE NUMMERS 16 CENT

BIJ DEN WATERMOLEN

Tekening B. ten Hove

B. ten Hove

Zoudt u niet stellig meenen, dat hier drie meisjes zaten met haar poppen? En toch zijn ze alle zes slechts poppen, afkomstig uit de poppenfabriek van Käthe Kruse.

KÄTHE KRUSE

De Duitse Poppenkoningin

Käthe Kruse, de Duitse beeldhouwersvrouw, die reeds zoo ontelbaar vele kinderen blij maakte met haar poppenkinderen, en die door haar bijzondere vaardigheid en kunstzin in de poppenindustrie een volkomen omwenteling teweegbracht, werd dezer dagen zestig jaar. Het is wel aardig, hier voor onze lezeressen nog eens een en ander te vertellen van de geschiedenis van het ontstaan der over de geheele wereld bekend geworden Käthe-Kruse-poppen.

De beeldhouwer Max Kruse wilde, toen zijn kinderen op den leeftijd waren gekomen dat ze plezier kregen in poppen, dat zijn vrouw zelf eens wat zou maken, dat beter was dan de stijve, onnatuurlijke voortbrengselen der poppenindustrie in het begin dezer eeuw. Zij begon, heel primitief, met een handdoek, waarvan de vier punten zoo waren geknoopt, dat ze de ledematen van een pop vormden. Dat vonden de kleinen zoo leuk, dat ze al spoedig er toe kwam, van lappen patronen te snijden, die langzamerhand natuurlijker vormen kregen. Toen kwam zij op het idee, uit onbreekbaar materiaal duurzame poppen te vervaardigen, waarvan ook het gezicht van stof was. Dat was het moeilijkste probleem. Vier jaar lang werkte zij, eer zij hierin naar voldoening was geslaagd. Toen noodigde men haar omstreeks 1910 eens uit, de poppen van haar kinderen naar een tentoonstelling van eigenhandig vervaardigd speelgoed te zenden. En ziet, het succes was buitengewoon groot: met één slag waren Käthe Kruse en haar poppen beroemd geworden.

Men wist haar te bewegen, haar poppen, die aanvankelijk alle de gelijkenis hadden van haar eigen kinderen, door een groote fabriek in Thüringen te laten vervaardigen; doch de onderneming slaagde slechts ten deele. Ten slotte nam de beeldhouwersvrouw zelf met een aantal handige helpers de fabricage ter hand, en zoo ontstond weldra in Bad Kösen, aan de Saale, in de buurt van Naumburg, Jena en Weimar, een geheel nieuwe en gespecialiseerde industrie, die ook thans nog onder de leiding staat van mevrouw Kruse en van twee harer thans reeds volwassen dochters, die vroeger model voor haar eigen poppen waren geweest.

De eerste soort origineele Käthe-Kruse-poppen was 43 cm lang. Al spoedig maakten andere fabrieken poppen in gelijken geest, maar onderscheid tusschen deze soort poppen en de fabrieksproducten ziet iedereen, die let op den natuurlijken vorm en de uitdrukking der gezichten. Met de hulp van haar man slaagde Käthe Kruse er in, een nieuw procédé

Dorothea heet deze speelpop, welke men allerlei natuurlijke houdingen kan geven.

Annetje, de kleinste pop, in twee uitvoeringen: de eene met geschilderde haren en een hoedje, de andere met echte haren.

te vinden voor een fijn gemodeleerd kopje geheel uit stof, die beschilderd kon worden, zooals men dit fijn schilderslinnen kan doen, en die bovendien afwaschbaar is.

In 1922 kwam mevrouw Kruse op een nieuw idee, namelijk, om haar poppen ook beweegbaar te maken. Thans zijn zelfs de handjes buigbaar en kunnen iets vasthouden.

Zoo was dus langzamerhand de pop geboren, die in het kind de voorstelling van een echten kleinen baby vermocht wakker te roepen, waarmee zij, zooals een echt moedertje, kan spelen.

Mevrouw Kruse had zodoende twee soorten van werkmethode ingevoerd: die van de gestopte pop, welke van buiten naar binnen ontstaat, en die der gemodeleerde pop, die van binnen naar buiten is opgebouwd. Vooral deze laatste methode kan men als een nieuw kunsthandwerk betitelen, zij is een modeleeren met watten en stof.

Omstreeks 1925 kwam de levensgrootte, pasgeboren poppenbaby, waaraan zij den naam van „Droomertje” gaf, op de markt.

Vooral voor het onderricht der aankomende kinderverzorgsters en verpleegsters is deze pop, door haar bijzonder natuurgetrouwe samenstelling, van groot gewicht. Baden kan men dit poppenkind wel niet, maar hoofdzaak is toch, dat de verpleegster leert, het kind goed vast te houden, en dat is ook mogelijk zonder water in de badkuip.

Poppen van dezelfde soort, alleen met wonderlijk starende groote oogen, „Du mein” genoemd, volgden de baby-poppen op. Omstreeks 1929 kregen de meisjespoppen een broertje, een getrouwe kopie van de eerste, maar met echte haren, die men ook werkelijk in de krul kan zetten. Men heeft ze van 52 cm groot, doch ook van kleinere afmetingen. Spoedig kregen ook, op verzoek van het publiek, de meisjespoppen prachtige vlechten en pruiken van echt haar.

En als laatste schepping verliet in het voorjaar van 1930 een klein, sierlijk popje met beweegbaar hoofdje de werkplaats, 35 cm hoog, dat uiterst gratieus van beweging zijn kan, en dat ondanks de als gewoonlijk uitstekende kwaliteit zeer goedkoop is.

Zoo ontstond in den loop der jaren deze zeer bijzondere industrie,

waarbij men dan, voor reclamedoeleinden, de levensgrootte modellen voegen moet, waarmee men alleraardigste huiselijke tafereeltjes kan samenstellen, zooals men er 'n paar op de hiernevens gereproduceerde foto's kan bewonderen. Ze zijn zoo levensecht, dat men zou wanen voor de werkelijkheid te staan.

Wel past een gelukwensch aan het adres der vrouw, die door haar liefdevollen arbeid aan zooveel duizenden kinderen het geluk schonk zich als echte poppenmoedertjes met haar baby's, groot en klein, te kunnen vermaken.

Een schattig paar, deze twee speelpoppen, Friedebald en Roserie genaamd.

Een levendige scène, verkregen met Käthe Kruse's etalagepoppen. Panorama-archief

EEN KLEINIGHEID

was voldoende om een afperser te ontmaskeren

D'r heeft iemand voor u opgebeld, meneer," zei het dienstmeisje, toen Sonner thuiskwam en in de vestibule zijn jas ophing. „'n Zekere meneer Pereira." Sonner's handen trilden even, terwijl hij zijn handschoenen uittrok. Hij had maar één Pereira gekend, en die was dood, al bijna dertig jaar.

„Weet je zeker, dat 't Pereira was?" „Nee, meneer, maar daar leek het 't meest op; 't was een buitenlander, denk ik, ik kon hem bijna niet verstaan. Maar hij zou nog eens bellen, ik heb gezegd, dat u omstreeks zes uur wel thuis zou zijn."

„Dank je, dan wacht ik wel af. Is mevrouw thuis...? Nee? Ik ga nog even naar mijn kamer vóór het eten."

Hij zat in zijn werkkamer nauwelijks achter het bureau, of de telefoon rinkelde. Hij hoorde iemand met een sterk buitenlandsch accent naar Sonner vragen.

„Daar spreekt u mee.... Met meneer Pereira?"

„Nee, nee, ik ben Pereira niet. Uw meisje zal mij verkeerd verstaan hebben. Ik wou u spreken óver Pereira. Mijn naam is Fernandez."

„Waarmee kan ik u van dienst zijn?"

„Het lijkt me beter dat niet telefonisch af te doen. Kan ik u even spreken? Het zal niet lang duren."

„Ja zeker. Bent u dicht in de buurt? Ik kan u dadelijk ontvangen, vóór het eten heb ik wel een half uur tijd."

„Afgesproken, binnen tien minuten ben ik bij u."

Sonner stopte een pijp en schonk zich een glas cognac in uit de flesch, welke op een laag tafeltje bij den haard stond. De naam Pereira joeg zijn gedachten dertig jaar terug, naar de broeiende wildernis van Portugeesch West-Afrika. Pereira... Wat was hij razend geweest, toen hij ontdekte, dat de Portugeesche halfbloed hem bedrogen had, dat de goudmijn, die hij met Sonner zou exploiteeren, slechts zand en steenen opleverde! Het betekende, dat hij, Sonner, er zijn laatste geld mee verspeeld had en nu hulpeloos in de wildernis stond. En de schurk had het nog schaamteloos toegegeven ook, toen hij den bedrieger dien middag in hun blokhut had aangehouden, drinkend en rookend. Pereira dronk en rookte steeds slechte whisky en zwarte sigaren; zijn sigaar legde hij altijd op den rand van zijn glas.

„Eigen schuld," sarde hij, met een grijns op zijn smal, sluw gezicht. „Schooljongens moeten geen zaken doen; je moet 't maar beschouwen als leergeld, dan zal 't je geen tweeden keer overkomen."

De onbeschaamde, tergende toon, de spottende grijnsmaakten Sonner wild. Hij greep de flesch en sloeg er mee naar Pereira; de man stond verschrikt op, wankelde en sloeg voorover op den grond, roerloos; hij bloedde uit een breede wonde aan het hoofd.

En Sonner was gevlucht. Natuurlijk, hij had zijn trouwelozen compagnon niet vermoord; hij wist stellig, dat de man gestruikeld was, vóór hij hem met de flesch had kunnen raken. Pereira moest met zijn hoofd tegen den tafelpoot gevallen zijn, die wonde had zijn dood veroorzaakt. Maar Sonner had, in zijn eerste woede over het bedrog, gedreigd dat hij den Portugees zou vermoorden. Het gebeurde dikwijls genoeg, dat iemand moorddadige plannen ten opzichte van een ander uitte, maar even dikwijls gebeurde het, dat de bedreigde later werkelijk werd vermoord en dat de bedreiger onschuldig verdacht werd. Sonner voelde er niets voor om de inlandsehe gevangnissen aan de binnenzijde te bestudeeren; hij vluchtte en kon in Loanda een plaatsje op een schip naar Europa bemachtigen — als matroos, voor overtocht als passagier had hij geen geld. Omtrent het ongeluk van Pereira behoefde hij zich geen zorgen te maken; Inagi, zijn trouwe boy, wist wat er gebeurd was en zou zorgen, dat het lichaam in de wildernis verdween, en op Inagi kon hij staat maken. Die zou hem niet verraden; die zou tegenover de politie slechts antwoorden, dat hij niet wist, waarheen de compagnons verdwenen waren.

In het vaderland waren de kansen gekeerd, en nu, dertig jaar later, was Sonner rijk en hij nam een vooraanstaande plaats in het zakenleven in. Die positie werd door Fernandez bedreigd, daar

van was hij overtuigd, al had hij hem nog niet gesproken; de man moest iets weten van het drama in Afrika, waarschijnlijk wilde hij geld uit zijn wetenschap slaan. Goed, Sonner zou betalen; hij was onschuldig, maar na zooveel jaren zou het moeilijk zijn, z'n onschuld te bewijzen, en hij kon beter betalen dan dat hij zijn leven en zijn positie liet verwoesten door een afperser. Hij zou....

Er werd gebeld, het meisje diende enkele oogenblikken later meneer Fernandez aan.

„Gaat u zitten," noodigde Sonner uit, terwijl hij vluchtig zijn bezoeker opnam — een langen man met een schraal gezicht, onsympathieke, berekenende oogen, een dunne snor en 'n puntbaardje. „'t Is een kille avond, kan ik u dienen met een cognac? En sigaren of sigaretten?"

Fernandez antwoordde, eenigszins verrast, dat hij een glas cognac niet versmaadde en liefst sigaren rookte.

„Zullen we dadelijk ter zake komen, meneer Fernandez? Ik veronderstel dat het zeer dringend is, wat u wilde bespreken, nu u zoo'n haast had om bij me te komen."

„'t Is inderdaad van groot belang. Ik wilde u spreken over een zekeren Pereira."

„Maar Pereira...." Sonner wachtte even om een sigaret op te steken en over zijn antwoord na te denken. „Ik heb maar één Pereira gekend, en dien heb ik ongeveer dertig jaar geleden voor het laatst gesproken." „Dat komt precies uit, meneer Sonner, want bijna dertig jaar geleden hebt u Pereira vermoord."

Sonner had dit verwacht; hij schrok dus niet en hij had zijn gezicht volkomen in bedwang. „Als u bent gekomen voor dergelijke beschuldigingen...."

De bezoeker viel hem in de rede. „Die houding heb ik verwacht, maar ik zal u de moeite besparen om te ontkennen. Ik kan bewijzen wat ik zeg. U hebt mijn vriend Pereira vermoord en u hebt daarbij de fout gemaakt uw boy Inagi te vertrouwen. Hij moest het lijk in het moeras gooien, waar de krokodillen wel voor de rest zouden zorgen, en hij kreeg een paar tientjes voor zijn moeite. Maar Inagi was niet zoo betrouwbaar als u dacht; hij vertelde Pereira alles van uw dreigementen, en later heeft hij mij ook alles verteld, toen ik hem een paar tientjes méér gaf."

„En nu wilt u mij een paar duizenden meer laten betalen," veronderstelde Sonner. „U bent gemeen genoeg voor afperserij, maar niet slim genoeg. Waar zijn uw bewijzen — als ik 't gedaan had?"

„Laten we maar aannemen, dat u 't wél gedaan hebt," antwoordde Fernandez grijnzend. „Inagi had dus indertijd verteld, dat u gezegd had Pereira te zullen vermoorden. Pereira schreef me dikwijls, en in zijn laatste brief vertelde hij me, wat Inagi hem had gezegd. Hier hebt u dien brief — dat wil zeggen de fotografie, het origineel ligt hier of daar veilig in een kluis."

Sonner nam het papier aan, dat Fernandez uit zijn portefeuille had gehaald. Hij herkende het schrift onmiddellijk. Die brief was geschreven door Pereira, het schrift zou vergeleken kunnen worden met andere brieven en documenten, en wat er in stond was voldoende om een proces onvermijdelijk te maken. Een proces, dat voor zijn positie als zakenman noodlottig zou zijn. Hij zou moeten betalen.

„Hoeveel?" vroeg hij kort.

„Voor dertigduizend geef ik u den brief," antwoordde de ander met een tergend lachje. Zijn grijns herinnerde Sonner aan Pereira: hij kreeg lust den onbeschaamden afperser de deur uit te ranselen, doch hij moest zich bedwingen. Fernandez beheerschte de situatie, geweld zou hier niet baten. Hij liep naar de schrijftafel en greep zijn chequeboek; met het papiertje, ingevuld voor dertigduizend gulden, ging hij terug naar Fernandez, die opstond en er begeerig zijn hand naar uitstreekte. Toen bleef Sonner staan, starend naar het lage tafeltje. Hij verscheurde de cheque.

„Dergelijke grapjes...." begon de ander nijdig. „De deur uit, vóór ik de politie opbel," zei Sonner kalm. „Ik schijn je toch niet vermoord te hebben, Pereira. Je bent erg veranderd in dertig jaar, maar 't kost je dertigduizend gulden, dat je niet hebt afgeleerd, om je sigaar op den rand van je glas te leggen."

De aardappels worden uit den bodem gewroet, een karweitje, dat ook wel „krabben" wordt genoemd.

De N.A.D. gaat „den boer op"

Duizenden jonge werkers helpen bij den aardappeloogst

Op groote schaal verleent de N.A.D. dit jaar zijn hulp bij het binnenhalen van de aardappels. Zoo zijn in Drente enkele duizenden arbeidsmannen te werk gesteld en na eenige oefening gaat het ongewone werk hun goed af. Daar de in deze provincie gelegerde afdelingen van den N.A.D. niet toereikend waren, zijn verschillende kampen uit het oosten en midden des lands tijdelijk naar Drente overgebracht. Onze fotoserie geeft een beeld van de werkzaamheden.

Met volgeladen manden gaat het naar de „dobbe", een stortplaats op den akker.

Het begint er al op te lijken, een gedeelte van den aardappeloogst is binnen.

Even een korte rust.

C.N.F.-v. Buiten

„Eigen schuld," sarde hij. Teek. B. ten Hove

Onsympathieke, berekenende oogen, een dunne snor en een puntbaardje.

Bovenstaande oude prent van Zaandam toont de haven, waar thans de boot aanlegt, die menigen Amsterdammer naar de Zaanstreek brengt. De kleine huisjes naast de sluis (midden) staan er nog altijd.

DE DRIE STROOMEN VAN AMSTERDAM

Dat Amsterdam geen „omstreken” heeft is een uitspraak, die vast niet van een Amsterdammer afkomstig is. Zelfs al schuilde er een zweem van waarheid in dit onvriendelijk gezegde, dan zou geen stadgenoot dit toegeven: hij zou met liefde spreken over de weidsche drevén, de hooë luchten, die juist immers in de nabijheid van onze hoofdstad zoo bijzonder weidsch, zoo bijzonder hoog zijn, mooier dan waar ook in het land, mooier dan waar ook ter wereld. En hij zal eindigen door met voldoening vast te stellen: „Er is maar één Amsterdam!”

Het klinkt voor den buitenstaander misschien niet erg overtuigend, maar zoowel deze als menig Amsterdammer zal ver-

TENTOONSTELLING AMSTEL, VECHT EN ZAAAN

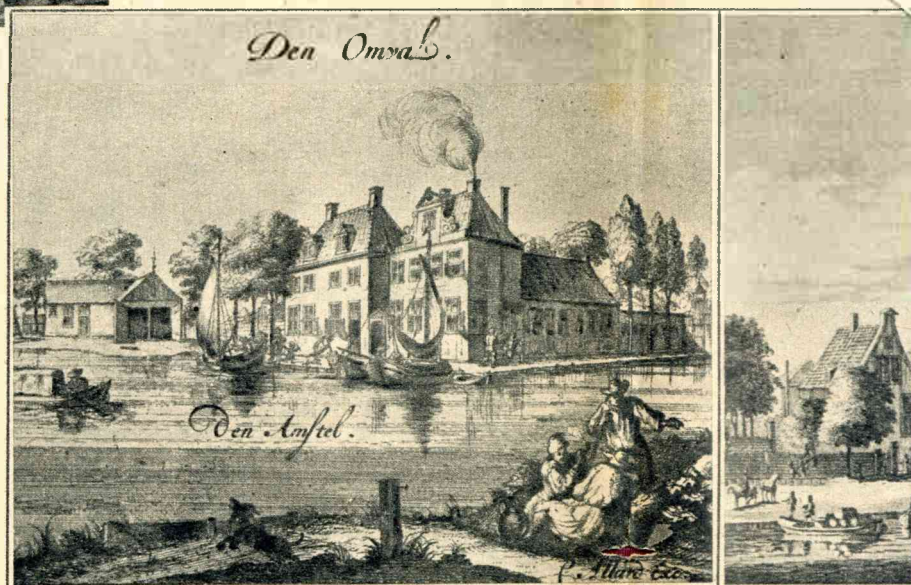
baasd staan als hij op de tentoonstelling in het Stedelijk Museum ziet hoeveel „omstreken” Amsterdam wel niet heeft. En deze tentoonstelling is nog beperkt: de duinen van den zeekant, het IJselmeer en de plassen van Waterland zijn er heelemaal niet vertegenwoordigd, het Gooi met een enkel zaaltje, het Boschplan slechts met een maquette, want zij is eigenlijk alleen gewijd aan de drie stroomén van Amsterdam: den Amstel, de Vecht en de Zaan.

Het is moeilijk aan één van de drie de voorkeur te geven, maar de Amstel heeft ongetwijfeld de oudste rechten en ligt het dichtst bij de stad; hier zocht de Amsterdammer zijn vermaak vóór hij het Gooi, Kennemerland en de Vecht had ontdekt, maar — en het is niet in de laatste plaats het doel van

deze tentoonstelling dit te bewijzen — er is veel bedorven. Het ergste is natuurlijk het co-fabrieken aan den Omval met de Zuidergasfabriek aan het hoofd, doch ook verderop de we storende voorbeelden van gebrek aan smaak tegen: den leelijke spoordijk, die het schap wreed in tweeën snijdt voorbij Zorgvlied, het afschuwelijke café-met-toren aan Kalfje, op de mooiste bocht voorbij het Kalfje een aantal karakterlooze villa's en voor Ouderkerk een kilometer lintbebouwing, in Ouderkerk zelf de leelijke brug van weg naar Schiphol en het „gat” van de ophaalbrug, die naar het Openluchtmuseum Arnhem werd verplaatst, het is een droevige lijst en men vraagt zich af, of er nog w-plekje aan den Amstel is, dat zijn oude karakter heeft bewaard. Van de tientallen b-plaatsen zijn er nog maar twee over, aan den „goeden” kant, den overkant, verri-ook al een modern villaatje naast de oude boerenhuizen, alsmede een modern clubgeb-bij een sportterrein, een molen is opgeruimd. . . . neen, Vondel zou hier niets meer op k-dichten en Rembrandt zou er niet kunnen teekenen en toch houden de Amsterdam-nog steeds van hun Amstel. De Amstel is mooi, zeggen we, als we er langs fietsen o-delen, en misschien spreekt wel het meest de Nederlandsche aard in de opmerking-onlangs hoorde maken: „Ach, aan het water kun je doen wat je wilt, je kunt er zelfs-bouwen, water redt alles.” En zoo zal het wel zijn: de Amstel „redt” den slechten-van het vorige en hedendaagsche geslacht, maar eens — niet meer kunnen reddén e-zijn we hem als wandelplaats, als „omstreek” voor a.tijd kwijt.

Veel beter staat de Vecht er voor: wel zijn hier een aantal buitenplaatsen gesloopt v-vallen, wel wordt hier soms een prachtig landgoed verkaveld en zet men er moderne-op, maar de Vecht gaat van Utrecht tot Muiden, een kilometer of veertig dus, en kan-ongerept blijven dan de slechts acht kilometer lange Amstel en bovendien is de groot-hier niet zoo dichtbij, dat het tot massaal bederf komt. Enkele foto's van lintbebouwing-zich steeds uitbreidende dorpen zoals Nieuwersluis, Breukelen en Zuilen toonen echter-dat hier een lang niet denkbeeldig gevaar voor ontluistering bestaat. Nog maar-stappen en het gaat met de Vecht als met den Amstel, een treurig vooruitzicht, de-verwezenlijkt mag worden.

Met de Zaan is het finaal afgelopen. Het is hard dit te moeten zeggen, maar he-geen zin het te ontkennen. Er zijn nog welgeteld vijftien molens en de zeshonderd-achttiende eeuw over en ze gaan schuil achter en tusschen fabrieken en bebouwing-wil niet zeggen, dat het geen doel meer heeft de Zaan eens een bezoek te brengen-vischt hier en daar nog wel eens een curieus gebouwtje, een aardig kerkje, een mooi-huis uit deze steenwoestijn op, maar het water heeft hier niets meer kunnen redd-men nu bij Zaandam of Zaanwijk, bij Koog aan de Zaan of Wormerveer den breiden

Zoo zag de Omval van den Amstel er in de zeventiende eeuw uit, heel wat mooier dan in onze dagen.

De herberg „De E. Utrecht

SIGAREN, GEGROEID IN DEN TUIN!

TABAK van eigen grond!

De heer des huizes kan — wat men noemt — z'n draai niet vinden. Hij heeft al eens een boek gepakt, maar tot lezen kwam het niet. Voor den derden keer verzet hij nu het vaasje op den schoorsteenmantel; op tafel ligt het verduisteringsgordijn, dat hij per se in orde moet maken, maar ook daartoe ontbreekt hem de ware moed. . . . „Tja,” zegt z'n vrouw. „Dat is alleen omdat hij niet te rooken heeft. Als 'n man z'n sigartje mist. . . .” En zuchtend zet ze het vaasje weer recht.

Eerlijk gezegd, mannelijke Nederlanders van rookberechtigden leeftijd, had u gedacht dat het zóó moeilijk zou zijn het rooken te laten? Toen de tabak al schaarscher en schaarscher werd, hebben we manhaftig gezegd: „Als 't op is, is 't op. Rookten is, per slot van zake, maar een aanwensel.” Zeker, zeker, maar een dag zonder een enkel trekje valt niet mee. Of bent u misschien zoo'n seculair mannetje, dat kans

ziet twintig sigaretten en vijf sigaren dusdanig te verdeelen, dat u er veertien dagen lang van rookt?

Ja, dat rooken! Dan waren onze verre voorvaders vrij wat gelukkiger, die kenden het rooken niet. De narigheid begon pas toen Columbus uit Amerika terugkwam en verhalen vertelde over inboorlingen, die een bepaald bladsoort droogden, in een gouvérneur van S. Domingo zond een beschrijving er van naar Europa en een halve eeuw later werd de plant zelfs als bijzonder geneeskrachtig geroemd. Hoe dit zij, soldaten en matrozen hadden toen al lang de wonderlijke bladeren uit de Nieuwe Wereld meegebracht, het rooken begon populair te worden. Aan tegenkanting ontbrak het echter niet, allerlei machten verzetten zich tegen het „toeback suyghen”, dat als een waar duivelswerk werd beschouwd. Tot in 1848 toe was het rooken op straat in verschillende Europeesche landen verboden!

Dat is later anders geworden. Pijp en sigaar veroverden de wereld, in de vorige eeuw kwam daar nog de sigaret bij. Speciaal de Nederlanders lieten zich niet onbetuigd. Wie wil weten hoeveel ze wel de lucht in bliezen, raadplege de cijfers van den tabaksaccijns; voor den oorlog streek de fiscus per jaar ruim vijfendertig miljoen gulden op! Het is te begrijpen dat al die rookers

hun pijp maar niet zoo direct aan de wilgen hebben gehangen toen het begon te nippen met tabak en shag. Ze hebben van allerlei gerookt, beukeblaren, surrogaat-thee, cacao-doppen en wat niet al, een en ander niet altijd met instemming van de huisgenooten, die ook van al die luchtjes mochten genieten. Maar den laatsten tijd is het wat beter geworden: de Nederlander rookt „eigen teelt”. En al haalt die niet bij het geurige kruid, dat vroeger in de sigarenwinkels hoog lag opgetast, het is in elk geval tabak.

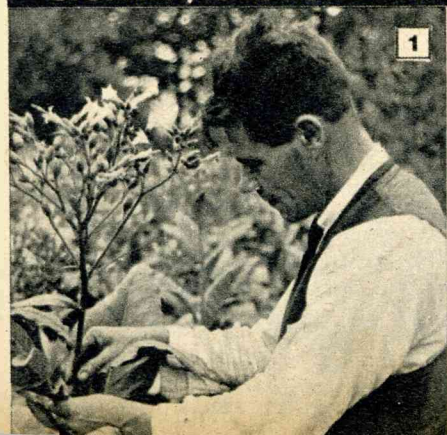
Nu is de tabakscultuur in Nederland niet een vinding van onzen tijd. Al sinds begin 1600 wordt in de omgeving van Amersfoort tabak verbouwd. In 1856 waren in ons land 2130 ha met tabak beplant, in 1906 was dat getal teruggegaan tot 359. Maar het zou interessant zijn te vernemen hoeveel ha er thans vol staan met „amateur-tabak”. Wie in deze dagen door ons land zwerft, kan overal de tabaksplanten zien pronken met groote bladeren en wiegende bloemknoppen. Vol verwachting staan de aanstaande rookers naar die forsche planten te kijken. Als die voorraad eenmaal in den tabakspot zit. . . .

Maar zoo ver is het nog niet. Al zijn uw planten prachtig uitgegroeid, het is nog een heele toer er behoorlijke tabak van te krijgen. Gelukkig ontbreekt het nimmer aan goeden raad, 't is verband hoe veel tabaksdeskundigen ons land telt. Mag Panorama er nog een paar

raadgeving van hebben publicatie en vissche

Om te dat is du Natuurlijk zelf taba 15 Maart hun plan betrokken voor nach alles op 6-8 cm h 35 cm. Z blad weli is goed v vorm var

„Allem tabakker, „maar v volgen Y slakken b het ontui Tegen optreden komt voe meel, die dan is 't geval nie de kleine groote b

GERT JAN'S KRITIEKE JAAR....

Vervolgroman door Elisabeth van Noordt

KORTE INHOUD VAN HET VOORAFGAANDE: Gert Jan van den Bergh, de jonge, wilskrachtige boer, wiens vader overleed, heeft de leiding op zich genomen van de Overijsselse boerderij de Wilgenhoeve, welke hij van hypotheek tracht vrij te krijgen. Hij leeft en werkt daar met zijn moeder, zijn zuster Tine en zijn broer Niek. Deze laatste vertelt hem, dat zijn vroeger speelgenootje Thea, de dochter van den overleden burgemeester, die nu een deftige dame is geworden, met haar tante op de naburige huize de Hulsthoef is teruggekomen voor een zomerverblijf. Al spoedig ontmoet hij haar en zij voeren een kort gesprek, dat maar half in den smaak valt van den jongen boer, die ook nog met veeziekte te kampen krijgt. Later hindert Thea hem, omdat zij boomen laat kappen voor den aanleg van een tennisbaan. Toch leven er in zijn hart ook mildere gevoelens voor zijn vroeger speelkameraadje, dat hij thans bij het graf van haar vader ontmoet en waarmee hij weerom spreekt. Den volgenden dag gaat hij de veeziekte aan-geven. Op den weg stuift hem een auto voorbij, waarin Thea zit. De auto rijdt verderop door de brugleuning te water! Gert Jan redt haar en haar metgezel. De knecht Joost, die altijd dronken is, fietste vóór den auto en veroorzaakte 't ongeval. Gert Jan gaat den knecht in diens huisje de les lezen, maar Joost zegt, dat Gert Jan's vader hem op 't verkeerde pad bracht. Boos gaat de jonge boer heen, na Joost ontslagen te hebben. Enkele dagen later wordt Gert Jan ziek. Natte kleeren en opwinding veroorzaakten een begin van longontsteking. Als hij aan de betere hand is krijgt hij onverwacht bezoek. Thea staat vóór hem in de ziekenkamer en bedankt hem voor haar redding van een wissel verdrinkingsdood. Het gesprek, dat zij voeren, brengt hen niet nader tot elkaar. Na vier weken is Gert Jan hersteld; zijn eerste gang is naar de Gouden Roos.

Bier dan maar?" beslist Rietje, en reeds houdt ze het glas onder de kraan en stroomt het schuimende vocht met een breed straal neer. Als zij het voor hem zet op de toonbank, waar hij wat vermoeid tegen aan leunt, is het duidelijk, dat ze graag met hem praten wil.

"Hoe is 't thuis?" vraagt ze om toch iets te zeggen, als hij geen poging doet om een gesprek aan te knopen, maar zwijgend en norsch het glas leegdrinkt.

Hij mompelt iets onverstaanbaars en strijkt zijn wat verwarde haren achterover. In tegenstelling met de meeste boeren draagt hij vrijwel nooit een pet, maar loopt reeds van zijn jeugd jaren af blootshoofds. Vandaar dat zijn haren zoo verkleurd zijn en zijn gezicht er donker verbrand tegen afsteekt. Rietje vindt hem knap en ook zoo „bijzonder". Aan haar vriendin Eltje heeft zij bekend, dat zij 'n beetje verliefd is op Gert Jan. En soms heeft ze gedacht, dat hij haar ook wel mag. Maar hij zegt altijd zoo weinig en een echt gesprek heeft ze eigenlijk nog nooit met hem gevoerd.

"Zijn de koeien al beter?" vraagt ze dan, en er klinkt iets van medelijden in haar zachte, wat omsluerde stem.

Hij schuift zijn glas opnieuw naar haar toe en schudt 't hoofd.

"'t Gaat wel wat beter dan eerst, maar melk geven ze nog niet, en 't bord is ook nog niet weg," zegt hij, en zwijgt dan weer.

Rietje zwijgt ook en ziet hem van ter zijde aan. Het naaiwerk ligt vergeten op haar schoot. In haar armen en beenen is een loome zwaarte, die haar lusteloos en droomerig maakt. Is het alleen de nabijheid van dezen stuggen, blonden jongen, die haar, anders zoo kwiek, deze vreemde ge- waarwording geeft? Ze wil, dat hij niet weggaat, dat hij daar zal blijven staan en haar aanzien met zijn sombere, helblauwe oogen, die veel verder schijnen te zien dan zijn omgeving. En aldoor heeft ze het gevoel, dat hij daar niet werkelijk is, dat een deel van hem ver weg is en moeite doet om terug te komen. Misschien drinkt hij daarom zooveel van dat koppige bier, meer dan goed voor hem is.

Als hij zijn vierde glas op heeft en bij elkander niet meer dan vijf of zes zinnen gesproken heeft, legt ze haar hand op zijn arm, een kleine, bruine hand, waarin iets tintelt van het warme gevoel, dat haar naar hem toe drijft.

"Laat het hier nu maar bij," zegt ze. „Je bent heel ziek geweest, hebben ze me verteld, en dan is het niet goed, dat je... dat..."

Ze had willen zeggen: dat je te veel drinkt, maar in plaats daarvan zegt ze: „dat je het zoo laat maakt..."

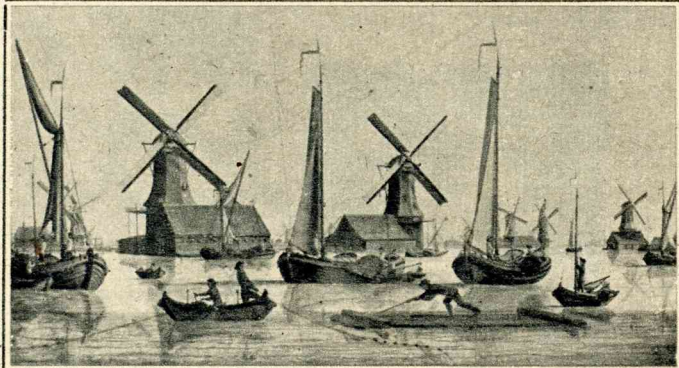
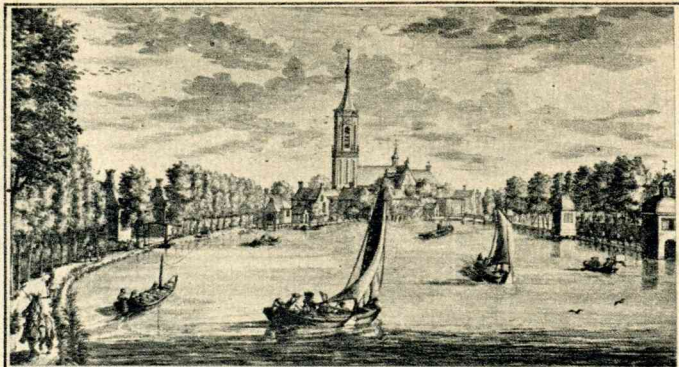
Gert Jan glimlacht, voor het eerst, zoolang ze hem kent. Hij neemt de kleine hand, die op zijn mouw ligt, en houdt ze heel even vast.

"Je bent een goed kind, Rietje," zegt hij. „Ben je hier altijd 's avonds?"

Ze schudt het hoofd.

„Alleen als vader uitgaat. Dat gebeurt niet zoo dikwijls, eigenlijk alleen als 't marktdag is geweest en nogal

VERVOLG OP BLADZIJDE 7

Boven: een prent van het dorp Loenen aan de Vecht; men ziet de talrijke koopels der buitenplaatsen. Daaronder: de Zaan nog geheel omringd door molens.

Panorama-Valks

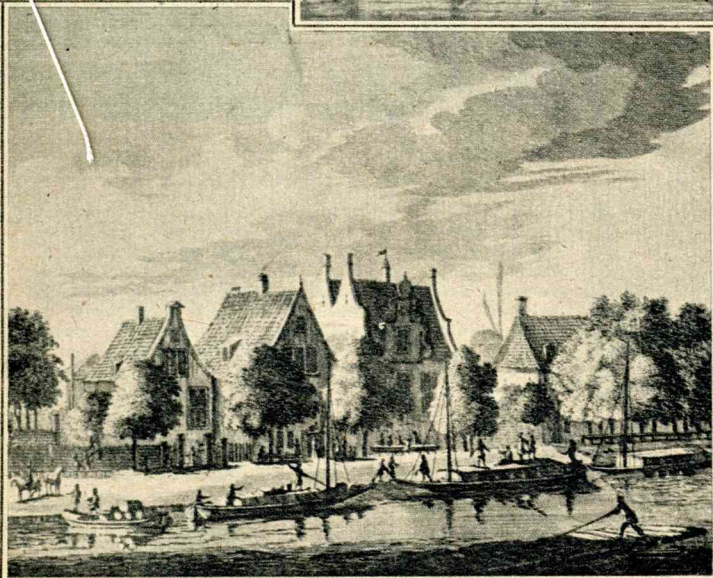
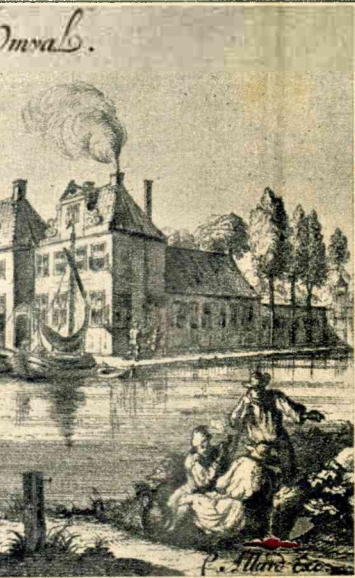
benadert: het eene leelijke complex na het andere grijnst u aan. Laat de Zaan ons afschrikwekkend voorbeeld zijn om tot de overtuiging te komen, dat van den Amstel en de Vecht gered moet worden wat er nog te redden valt. Indien we ons allen voor zouden nemen hiervoor te vechten, dan zou deze tentoonstelling niet een van vele zijn, doch een bepaald en zeer prijzenswaardig doel bereikt hebben.

R. B.

te bewijzen — er is veel bedorven. Het ergste is natuurlijk het complex al met de Zuidergasfabriek aan het hoofd, doch ook verderop komen van gebrek aan smaak tegen: den leelijken spoorwijk, die het landsnijdt voorbij Zorgvlied, het afschuwelijke café-met-toren aan het bocht voorbij het Kalfje een aantal karakterlooze villa's en vlak kilometer lintbebouwing, in Ouderkerk zelf de leelijke brug van den het „gat" van de ophaalbrug, die naar het Openluchtmuseum te t, het is een droevige lijst en men vraagt zich af, of er nog wel één is, dat zijn oude karakter heeft bewaard. Van de tientallen buiten-jaar twee over, aan den „goeden" kant, den overkant, verrijst nu atje naast de oude boerenhuizen, alsmede een modern clubgebouwtje i molen is opgeruimd... neen, Vondel zou hier niets meer op kunnen zou er niet kunnen tekenen en toch houden de Amsterdammers Amstel. De Amstel is mooi, zeggen we, als we er langs fietsen of wan- eekt wel het meest de Nederlandsche aard in de opmerking, die ik „Ach, aan het water kun je doen wat je wilt, je kunt er zelfs leelijk es." En zoo zal het wel zijn: de Amstel „redt" den slechten smaak daagsche geslacht, maar eens... niet meer kunnen redden en dan elplaats, als „omstreek" voor a tijd kwijt.

echt er voor: wel zijn hier een aantal buitenplaatsen gesloopt of ver- oms een prachtig landgoed verkaveld en zet men er moderne villa's van Utrecht tot Muiden, een kilometer of veertig dus, en kan langer slechts acht kilometer lange Amstel en bovendien is de groote stad lat het tot massaal bederf komt. Enkele foto's van lintbebouwing in de e dorpen zoals Nieuwersluis, Bruckelen en Zuilen toonen echter aan, denkbeeldig gevaar voor ontluistering bestaat. Nog maar enkele tel de Vecht als met den Amstel, een treurig vooruitzicht, dat niet len.

definaal afgegaan. Het is hard dit te moeten zeggen, maar het heeft nen. Er zijn nog welgeteld vijftien molens van de zeshonderd uit de en ze gaan schuil achter en tusschen fabrieken en bebouwing. Dit et geen doel meer heeft de Zaan eens een bezoek te brengen, men r wel eens een curieus gebouwtje, een aardig kerkje, een mooi raad- stijn op, maar het water heeft hier niets meer kunnen redden; 'of Zaandijk, bij Koog aan de Zaan of Wormerveer den breeden stroom

tel er in de zeventiende eeuw uit, lan in onze dagen.

De herberg „De Berebij" aan den Amstel, waar de beurtschepen naar Utrecht, Den Haag, Delft en Rotterdam afvoeren.

en hun pijp maar niet zoo direct aan de wilgen hebben gehangen toen het begon te nippen met tabak en shag. Ze hebben van allerlei gerookt, beukeblaren, surrogaat-thee, cacaooppelen en, wat niet al, een en ander niet altijd met instemming van de huisgenooten, die ook van uit die luchtjes mochten genieten. Maar den laatsten tijd is het wat beter geworden: de Nederlander rookt „eigen teelt". En al haalt die niet bij het geurige kruid, dat vroeger in de sigarenwinkels hoog lag opgetast, het is in elk geval tabak.

Nu is de tabakscultuur in Nederland niet een vinding van onzen tijd. Al sinds begin 1600 es wordt in de omgeving van Amersfoort tabak verbouwd. In 1856 waren in ons land 2130 ha met tabak beplant, in 1906 was dat getal ht, teruggegaan tot 359. Maar het zou interessant zijn te vernemen hoeveel ha er thans vol staan met „amateurtabak". Wie in deze dagen door ons land zwerft, kan overal de tabakplanten wd. zien pronken met groote bladeren en wiegende bloemknoppen. Vol verwachting staan de aanstaande rookers naar die forse planten te kijken. Als die voorraad eenmaal in den tabak- ampot zit...

Maar zoo ver is het nog niet. Al zijn uw planten prachtig uitgegroeid, het is nog een eek heel toer er behoorlijke tabak van te krijgen. Gelukkig ontbreekt het nimmer aan goeden oen raad, 't is verbazend hoeveel tabaksdeskundigen ons land telt. Mag Panorama er nog een paar

raadgevingen bij doen? U kunt er geen schade van hebben, ze zijn ontleend aan de officieele publicaties van 't departement van landbouw en visserij.

Om te beginnen het planten van de tabak, dat is dus alvast voor het komend voorjaar. Natuurlijk kan men — in den warmen bak — zelf tabakzaad uitzaaien, dat moet ongeveer 15 Maart gebeuren. De meeste amateurs hebben hun plantjes echter van den beroepskweker betrokken, ze werden uitgezet toen 't gevaar voor nachtvorst was geweken, op 15 Mei moet alles op 't veld staan, de plantjes zijn dan 6-8 cm hoog. De onderlinge afstand bedraagt 35 cm. Zet u ze dichterbij, dan wordt het blad weliswaar dunner, doch ook kleiner. Het is goed voor wat beschutting te zorgen in den vorm van een haag pronkboonen.

„Allemaal goed en wel," zegt een amateur- tabakker, die dezen zomer zijn sporen verdiende, „maar vergeet de slakken niet..." En er volgen heele verhalen, de vraatzucht der slakken blijkt enorm te zijn. En het erge is dat het ontuig 's nachts opereert.

Tegen dat slakkengevaar moet u bijtijds optreden met behulp van metaldehyde, het komt voor in de verschillende merken slakken- meel, die in de winkels verkrijgbaar zijn. En dan is 't vooral oppassen voor dieven, in dit geval niet de belagers van uw eigendom, doch de kleine spruitjes, die zich in de oksels der groote bladeren vormen. Dat wordt een waar

„dieven-werk", want die spruitsels komen herhaaldelijk terug.

Over het „toppen" van uw planten kunt u de meest tegenstrijdige verhalen hooren. De waarheid is dat men, om dun blad te oogsten, eigenlijk heelemaal niet moet toppen. Bloemen en zaad laat men kalm zitten. De bloem moet echter weggesneden als het uitvallen der bloem- kronen begint, dat is om te voorkomen dat de uitgebloeide bloemen op 't blad blijven rotten.

Dan komt het najaarswerk, het oogsten, het drogen en — niet te vergeten — het geheim- zinnige proces, dat fermenteren heet. Doch dat wordt een hoofdstuk apart! Daarover dus tot besluit een volgende maal.

L.

1 De „diefjes" worden verwijderd, een heel werkt

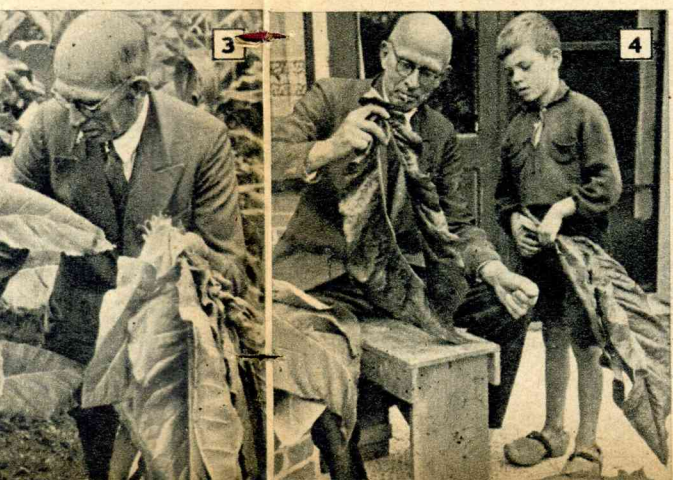
2 Als de bloemkelken verwelken, moeten ze worden verwijderd.

3 Het oogsten van de bladeren; nu begin- nen de moeilijkheden pas goed.

4 De middenerf wordt diep ingesneden.

5 Daarna worden de bladeren te drogen gehangen. Nu wordt het een kwestie van geduld; het droogproces duurt minstens vier weken.

Panorama-v. d. Wal

BEROUW komt na de zonde

Just omdat er op het oogenblik vooral bij de jongere garde zoo'n animo bestaat om de voorste lok uit het kapsel te bleeken, zullen we vandaag eens even langer bij dit onderwerp stilstaan. Vooral ook gezien de tientallen brieven over bedorven haar, die met de regelmaat van een klok binnenkomen. Waar het bleeken op het oogenblik niet meer door den kapper mag geschieden, moet men dit werkje zelf verrichten met waterstofsperoxyde van 3 %. Het zijn echter „sterke haren die de weelde van ontkleuren kunnen dragen” en het gevolg is dan ook gewoonlijk, dat het haar spoedig gaat afbreken. Hoe aardig zoo'n blonde lok dan ook in een donker kapsel moge staan, in het gros der gevallen beteekent het toch het

begin van een lijdensweg, want het duurt gewoonlijk een heelen tijd voordat een en ander weer uitgegroeid is. En wat dat „aardig staan” betreft, het effect is maar al te dikwijls tegengesteld aan de bedoeling, doordat men ondeskundig te werk gaat. Men zegt vaak dat vrouwen onlogisch zijn en als men die rage voor een lichte vlok in een donker kapsel op de keper beschouwt, zou men dit haast moeten toegeven, gezien den overdreven angst voor een grijze lok, die op zijn minst even flatteus is als de kunstmatig gebleekte.

Bepaald wansmakelijk zijn de excessen, die ook alweer op dit gebied geconstateerd worden. Wie meent het effect van zoo'n lichte vlok te verhoogen door er een groene, blauwe of rose naast te nemen vergist zich deerlijk. Niet alleen

DIT BABYTRUITJE BREIEN WE ZELF

Het schattige modelletje van onze afbeelding vraagt maar weinig materiaal. Er is ongeveer 50 gram dunne babywol voor nodig. Sommige aanstaande moedertjes hebben misschien nog een restje liggen, dat juist toereikend is; anderen zijn zoo gelukkig, nog „wat goede babywol te bemachtigen. In ieder geval zullen ze met het nabreien van dit ontwerpje veel succes hebben; het hoeft zeker niet voor een gekocht exemplaar onder te doen.

Benodigheden: ong. 50 gram dunne rose babywol; 2 aluminium breinaalden met knop no. 2; een bijpassende haaknaald en 60 cm smal zijden lint, dat de meesten echter wel zullen moeten vervangen door een koordje, gedraaid van de rose wol.

Maten: Totale breedte ongeveer 43 cm; lengte ongeveer 22 cm; mouwlengte ongeveer 18 cm.

We zetten 151 st. op en breien hierboven eerst 15 naalden in tricotsteek (alle heengaande naalden r., alle teruggaande naalden av.).

16e tot en met de 29e naald: steeds afwisselend 2 av., 2 r. (de even naalden dus beginnen met 2 av.).

van de 34e naald 4 st. en aan het begin van de 36e en 38e naald 2 st. af voor den hals, terwijl we voor den schouder aan het begin van de 35e, 37e en 39e naald 2 st. afkanten. De overige 11 st. kanten we bij de 40e naald ineens af.

Boven de 41 st., die we nu nog op de 84e naald hebben, breien we den rechterschouder van het rugpand op dezelfde doch tegengestelde wijze als den linkerschouder. We breien nu dus aan het begin van de 84e naald 2 st. te zamen. Voor den hals kanten we aan het begin van de 115e naald 17 st. en aan het begin van de 117e naald 6 st. af, terwijl we voor den schouder aan het begin van de 116e, 118e en 120e naald 2 st. afkanten en bij de 121e naald de overige 11 st.

Het mouwtje.

We zetten 44 st. op en breien hierboven voor het boordje eerst 22 naalden steeds afwisselend 2 r., 2 av. (r. boven r. en av. boven av.). Daarna breien we verder in tricotsteek, terwijl we er aan het einde van de 23e, 24e, 31e, 32e, 39e, 40e, 47e en 48e naald 1 st. bij opzetten (52 st.).

Wanneer we in totaal 88 naalden gebreid hebben (ongeveer 17 cm), kanten we voor den kop aan het begin van de 89e en 90e naald 10 st. en aan het begin van de 91e, 92e, 93e en 94e naald telkens 8 st. af.

Het tweede mouwtje wordt geheel op dezelfde wijze gebreid.

We persen nu de verschillende deelen onder een vochtigen doek heel luchtig op en naaien ze in elkaar. We letten er hierbij op, dat de av. kant van het mouwtje boven moet komen.

Langs de halsopening haken we:

1e toer: vasten.

2e toer: 1 vaste, * 4 lossen en 1 vaste in de 3e volgende vaste van den voorgaanden toer (steeds beide lossen opnemen). Van * af herhalen we steeds.

3e toer: Steeds afwisselend 2 vasten om het volgende lossenboogje, 1 picotje (3 lossen en 1 vaste in de eerste van deze 3 lossen).

Ook langs de beide rugpanden en den onderkant haken we nu steeds afwisselend 2 vasten en 1 picotje.

Vervolgens borduren we met een draadje rose of witte wol een rij kruissteekjes aan den bovenkant van het bovenste en den onderkant van het onderste randmotiefje (zie foto). Elk kruisje is twee steken breed en hoog. Ten slotte rijgen we het lint of het koordje door de gaatjes van den hals. Het truitje sluit van achteren even over elkaar.

Panorama studio

30e naald (dit wordt de goede kant van het werk): steeds afwisselend 10 av., 2 r. (eindigen met 10 av.).

31e naald: r. boven r. en av. boven av.

De 30e en 31e naald herhalen we nu verder voortdurend, tot we van den opzetrand af gerekend in totaal 77 naalden gebreid hebben. Hierna volgen weer 14 naalden steeds afwisselend 2 av., 2 r. (steeds r. boven r. en av. boven av.).

Bij de 84e naald (2 av., 2 r.) breien we slechts 41 st. en keeren dan om, waarna we eerst de linkerschouderhelft van het rugpand afbreien.

85e naald: 2 st. av. te zamen breien, verder r. boven r. en av. boven av.

Van de 92e naald af breien we weer in tricotsteek, waarvan de av. kant boven komt (alle even naalden av., alle oneven naalden r.).

Voor den hals kanten we aan het begin van de 116e naald 17 st. en aan het begin van de 118e naald 6 st. af, terwijl we gelijktijdig voor den schouder aan het begin van de 117e, 119e en 121e naald 2 st. afkanten. De overige 11 st. kanten we bij de 122e naald ineens af.

Nu gaan we het voorpand verder afbreien. Dit doen we boven de 72 volgende st. van de 84e naald.

1e en 2e naald: 2 st. afkanten, verder r. boven r. en av. boven av. (68 st.).

3e en 4e naald: 2 st. r. te zamen breien, verder r. boven r. en av. boven av.

Boven de 66 st. die dan overblijven breien we verder, eerst nog 4 naalden steeds afwisselend 2 av., 2 r. en van de 9e naald af weer in tricotsteek, waarvan de av. kant boven komt.

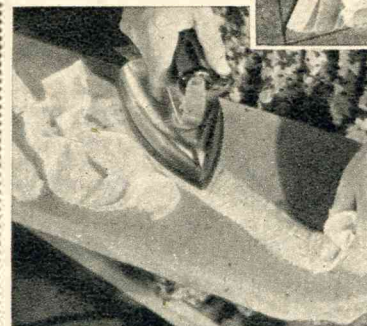
Bij de 33e naald kanten we de middelste 16 st. af voor den hals.

Boven de laatste 25 st. van deze naald breien we dan eerst de rechterschouderhelft van het voorpand af. Voor den hals kanten we aan het begin van de 35e naald 4 st. en aan het begin van de 37e en 39e naald 2 st. af, terwijl we gelijktijdig voor den schouder aan het begin van de 36e, 38e en 40e naald 2 st. en bij de 41e naald de overige 11 st. afkanten.

Boven de overgebleven 25 st. van de 33e naald breien we de linkerschouderhelft op dezelfde doch tegengestelde wijze als de rechterschouderhelft. We kanten dus aan het begin

Wees zuinig met verbandgaas

Doe uw oud verbandgaas niet weg, het kan nog best een tweede maal gebruikt worden. Weeeken het een nacht in sterk zoutwater en koken het den volgende dag in een sopje van zeep of 'n zeepvervangingsmiddel uit. Daarna wasschen we

het verbandgaas in het kooksop en geven het als het noodig is nog een tweede sopje. We spoelen het in ruim water en laten het drogen.

Panorama-studio

Na het drogen wordt het verbandgaas gestreken en opnieuw opgerold.

Hoe eenvoudiger en natuurlijker het kapsel van een jong meisje, des te beter.

dat dit alles behalve gedistingeerd staat, maar bovendien is het nog leelijk ook. Is men ooit zoo dom geweest met bleeken te beginnen en wil men er om een of andere reden mee uitscheiden, dan is het eenige wat er op zit het haar te laten uitgroeien. Een vrij vervelend en vaak langdurig proces als straf voor een oogenblikkelijke vlag van coquetterie. Gerogeld en flink borstelen, masseren en oliebaden kunnen er echter toe bijdragen den haargroei te stimuleren.

Meiske, knoei toch niet aan je haar. Recla-BUM-Relang 2

NIEUWE VULSELS VOOR DE SOEP

GRIESMEELBALLETTJES

20-25 gram aardappelgriesmeel, een klein kluitje boter, een mespunt kerrie, een mespunt paprika, kruidnagel, een stukje ui, 2 dl water, peper, zout, bouillonaroma, 2 lepels paneermeel.

Smelt de boter, laat de kerrie, paprika, kruidnagel en den geraspten ui hierin plm. vijf minuten fruiten. Voeg er het water bij, breng het aan de kook en strooi er dan onder roeren het aardappelmeel in. Laat het mengsel in plm. zeven minuten gaarkoken. Maak het op smaak met peper, zout en een scheutje bouillonaroma. Roer er van het vuur het paneermeel door. Neem telkens met een theelepel een kleine hoeveelheid van het mengsel en rol er met de handen een balletje van. Voeg ze vlak voor het presenteren bij de soep, laat ze door en door warm worden.

KERRIEBALLETTJES

30 gram gortmout, een kluitje boter, twee theelepels kerrie, 2 dl water, zout, bouillonaroma.

Laat de kerrie gedurende vijf minuten fruiten in de gesmolten boter. Voeg het water toe, breng het aan de kook, strooi er onder roeren het gortmout in. Laat het geheel koken tot een stevige brij verkregen is. Maak haar op smaak met zout en bouillonaroma. Vorm er daarna balletjes van. Voeg deze op het laats bij de soep, zoodat ze warm worden, maar niet stukkoken.

GROENTE-BALLETTJES

Een restje worteltjes, een paar takjes peterselie, een stukje ui, wat boter, 1 tomaat, 3 gaargekookte aardappelen, 3 lepels bloem, een scheutje soja, een snuifje peper, zout.

Maak de worteltjes fijn, roer er de fijngehakte peterselie en den geraspten ui door. Smelt de boter, laat de in stukken gesneden tomaat hierin gaarsmoren. Wrijf ze door

een zeef, voeg de puree bij het mengsel van de worteltjes en de peterselie. Roer er de fijn-gemaakte aardappelen en de bloem door. Maak het mengsel op smaak met soja, peper en zout. Laat de balletjes in de soep gedurende plm. zeven minuten zachtjes gaarkoken.

De kruiden geven een pikant smaakje aan de balletjes.

We vinden deze ingrediënten later als kerrie-balletjes in de soep terug.

Een restje groenten wordt goed besteed. Panorama-studio

VERVOLG VAN BLADZIJDE 5

wild en onstuimig en voelt hoe zij angstig beeft in zijn armen. Maar nog spreekt hij niet van liefde. Als zoo dikwijls is het hem niet mogelijk, uit te spreken wat er in hem omgaat en eigenlijk weet hij zelf niet of hij van Rietje houdt, dan wel of 't haar zachte, kalme genegenheid is, en de rust die van haar uitgaat, waaraan hij behoefte heeft.

Maar als Rietje zich uit zijn armen losmaakt en verward en ontgaan het smalle weggetje afloopt, dat naar grootmoe's huisje voert, is er geen geluk in haar hart. Ze weet, met groote zekerheid, dat Gert Jan niet werkelijk om haar geeft. Hij is bang om alleen te zijn, denkt ze, en daarom zoekt hij mij. Maar toch wil ik hem niet kwijt — neen, dat wil ik niet.... En zachtjes zegt ze in zichzelf: Och, lieve Heer, laat hij toch een beetje, een heel klein beetje van mij houden....

Maar Gert Jan, in de roezige drukte die volgt op den oogst, is zich van haar verwachtingen niet bewust. Er moet verkocht en gekocht worden, de tarweprijzen stijgen, nu de oorlogsgruichten in dezen nazomer van 1938 nog steeds niet van de baan zijn, ook al is er een tijdelijke kalmeering ingetreden. En dan zijn er veel dingen noodig voor het bedrijf, zaden, een nieuwe ploeg en een riem voor de dorschmachine. Een van de koeien is gestorven, en het dak van de wagenschuur moet noodig hersteld worden. Zoo is er van allerlei, dat zijn gedachten bezighoudt en hij rekent en tobt en houdt lange besprekingen met Niek over het zaaien van het winterkoren en de opbrengst van zandaardappelen, als hij er toch maar toe over zou gaan, dat stuk zandgrond te bebopen.

Op dezen Donderdag, als de dorschmachine weer in werking wordt gesteld en Niek met Maarten er het toezicht op houdt, gaat Gert Jan, nadat hij een oogenblik heeft toegekeken, naar binnen, om zijn boekhouding bij te werken. Evert is naar den molen gereden, en het is stil op het erf. Van boven, uit het openstaande raampje van den zolder, klinkt gezang:

„In 't najaar, als zuidwestenwind
Den regen neer doet slaan,
Dan gaan de kinderen saam naar school
Met klepperklompjes aan....”

Dat is Tineke, die de bedden opmaakt. Ze is altijd even blij en goedgehumeurd. Van Evert neemt ze niet veel notitie, hoewel de jongen als een schaduw achter haar aan hangt. Het schijnt, dat moeder toch met haar gepraat heeft. Gert Jan is tevreden, hij heeft geen verstand van vrouwenharten en gelooft, dat je ze even gemakkelijk kunt regeeren als kurige paarden.

Op Evert heeft hij eigenlijk niets tegen. Het is een rustige jongen en hij doet zijn werk goed. Maar hij weet niets. Misschien is hij niet dom van aanleg, maar hij toont niet de minste belangstelling voor dingen, die buiten zijn wereldje liggen. Als hij een enkele maal loskomt, is het op een zoo verlegen manier, dat het moeilijk te begrijpen is, wat hij bedoelt. Maar Gert Jan weet niet, dat de jongen zich nooit op zijn gemak voelt met den baas, die, in zijn wisselende stemmingen, voor anderen dikwijls een raadsel is. Hij weet wel, dat de jongen den landbouwcursus bezoekt, maar het lukt hem nooit, zich met den knecht op kameradenschappelijke voet te bewegen. En daarom wil hij ook niet, dat Tineke dat doet. Er moeten meesters en knechten zijn, en als Evert dat niet begrijpt, dan is dat jammer voor den jongen, maar dan zal hij het moeten leeren.

Een half uur lang zit hij aan 't oude cylinderebureau in den zonnigen hoek van de kamer te cijferen in het kleine kriebelschrift, dat voor anderen bijna niet leesbaar is. Moeder is in het achterhuis bezig met het tellen van de kazen, die Dien naar boven brengt, terwijl zij den kelder een beurt geeft. Bedrijvig, dat die vrouwen zijn, ze gunnen zich nooit rust! Gert Jan glimlacht even, en dat maakt zijn gezicht opeens bijna knap. De sterke, mannelijke trekken kunnen niet verdoezelen, dat er lijnen om den mond liggen, die van een diep gevoel spreken. Als zijn oogen meer uitdrukking hadden, en niet altijd zoo koel en afwerend voor zich uitstaarden, zou menigeen genegen zijn, hem met zijn vriendschap tegemoet te komen. Maar hij weet dit niet — en misschien verlangt hij er ook niet naar....

Als hij de koffie heeft opgedronken, die moeder hem tusschen de bedrijven door brengt, wordt hij zich bewust van een plotselinge stilte rondom hem. Welk geluid mist hij opeens, dat er zoeven nog was?

Hij staat op en luistert. Staat de dorschmachine werkelijk stil? Hij kijkt op de oude Friese klok naast de schouw — het is pas half elf, en de jongens zijn nog geen uur aan den gang....

Just als hij opstaat om eens poolshoogte te gaan nemen, komt Maarten binnenstormen, zijn gezicht bleek en vertrokken, de oogen bijna uitpuilend van vrees.... „Baas, kom dadelijk... in de schuur....” hijgt hij. „D'r is.... d'r is.... een.... ongeluk....”

Nog voor hij heeft uitgesproken rent Gert Jan de kamer uit, het erf over en de schuur binnen. Maarten, die de vrouwen heeft gewaarschuwd, komt langzamer achter hem aan.

In een hoek op een baal turf zit Niek, en leunt flauw en misselijk tegen den muur. Zijn rechterarm steunt den linker, die slap en machteloos neerhangt. Langs de opgescheurde mouw siepelt het bloed in een dikken, donkeren straal. En verder is er niets dan bloedsporen, op den grond, op de machine, op Niek's slordige werkbroek en op zijn geelgeschilderde klompen, die er dwaas-vroolijk uitzien met hun roode fantasie-figuurtjes....

Als Gert Jan bezorgd is, verbergt hij dit achter een nijldigen grauw. En zoo ook nu, als hij tegen Niek uitvalt:

„Wat bezielt jou, gek die je bent, om zoo dicht bij die beroerde machine te komen? Heb ik je niet gewaarschuwd, dat je voorzichtig moet zijn? Jij hebt geen rust, hè, eer je weet hoe zoo'n ding er van binnen uitziet! Nou weet je het dan, en je kan er je voordeel mee doen....”

Maar dan komt moeder, en achter haar Tineke en Aaf, en er komen doeken en verbandgaas en watten om het bloeden te stelpen. En Gert Jan gaat zelf den dokter oppellen, maar die is niet thuis, dus gaat Maarten op de fiets er op uit om hem ergens op te duikelen. Al dien tijd zit Niek op dezelfde plaats en laat willoos met zich sollen. Moeder heeft de verscheurde mouw opengeknipt, en het rauwe en bloedende vleesch ligt bloot. Het water in de kom ziet heelemaal rood, het wordt Tineke te veel en zij loopt weg en gaat in een hoekje van de deel zitten huilen.

Maar als Gert Jan weer terugkomt en ziet, dat de wond verbonden is, jaagt hij de lamenterende Aafje en de griezelende Dien aan hun werk en weet met moeders hulp Niek naar de woonkamer te brengen. Daar ligt hij nu in vaders ouden stoel, waarvan het leer diepe slijtsporen vertoont, en heeft de oogen gesloten. Zijn gezicht ziet vaal en zijn mond vertrekt zich in pijn. Maar nog zegt hij geen woord. Het is immers zijn eigen schuld en hij weet, dat al de lasten voor Gert Jan zijn. Nu zal hij niet kunnen werken, weken lang.... Hoe moet dat toch gaan, juist nu? Hij wil maar het liefst, dat Gert Jan hem uitscheldt, tot er geen draad meer aan hem heel blijft. Liever dan te weten, dat hij piekert over de zorgen, die hem nu weer wachten. Heel langzaam loopt een traan over zijn smal gezicht, en Gert Jan, die het ziet, keert zich om en staart door het raam. Als de dokter nu maar kwam — dit wachten is niet langer vol te houden....

„Als het been maar niet geraakt is....” zegt dokter Martens ernstig, nadat Gert Jan hem tegemoet is gegaan, zoodra hij den auto het erf zag oprijden. Samen gaan zij de kamer binnen, waar nu de laatste zonnestralen verdwenen zijn, en die somber en kil aandoet, na het helle licht daarbuiten.

„Kop op, jongeman.” De stem van dokter Martens klinkt bemoedigend, zijn rood, joviaal gezicht brengt al dadelijk een betere stemming. Tineke, die met haar schort voor de oogen bij de deur wacht, keert zich af, als het bloederige verband opnieuw verwijderd wordt.

De dokter maakt zijn tash open, vraagt om kokend water, waarin de instrumenten gedesinfecteerd moeten worden. De wonde wordt gesondeerd, op eventuele beensplinters afgetaast. Gert Jan staat er naast, houdt den geblesseerden arm vast en zet zijn tanden op elkaar. Ondanks zijn schijnbare koelbloedigheid beeft hij inwendig. Voor hem is Niek nog altijd het kleine broertje, dat hij op school moest beschermen tegen de aanvallen van grootere jongens, dat thuis ontzien moest worden, omdat het in zijn jeugd niet sterk was. Het is een wonderlijke genegenheid, die hij voor Niek voelt, er is bijna iets vaderlijks in. Het is gemengd met een sterke verantwoordelijkheid, die hem zich nu doet verwijten, dat hij Niek dien morgen nog heeft aangezet tot spoed.

't Is immers nog maar een jongen, denkt hij, en ziet neer op het magere, bruine gezicht daar beneden hem.

De dokter desinfecteert de wonde, legt er steriel gaas en watten op, zwachtelt met vlugge, handige vingers den arm en zegt dan, dat die absoluut niet bewogen mag worden.

„En nu maar afwachten,” zegt hij, „of er geen koorts bijkomt. Vanavond kom ik nog eens terug. Waarschuw me direct als de pijn heviger wordt, want ik heb nog geen zekerheid, dat het been....”

Dan doet Niek iets heel vreemds. Hij slaakt een heel diepen zucht en valt flauw.

Samen met den dokter draagt Gert Jan den gewonde naar boven. En daar zit hij uren lang, terwijl Niek, die eerst weer bijgekomen is, na een poeder geslikt te hebben in een onrustigen slaap ligt.

Alle andere zorgen zijn verdwenen bij dit eene, groote ongeluk. Wat is de gepeperde rekening van den vecarts, een gestorven koe, een wekenlang verminderde melkgift, noodzakelijke reparaties en zelfs het ontslag van Joost, vergeleken bij dezen afschuwelijken angst. Als Niek, de jongen, aan wien hij met heel zijn hart hangt, levenslang invalide wordt, doodgaat wellicht.... Als er koorts bijkomt, infectie misschien, dan kan er van alles gebeuren.... Zoo piekert Gert Jan en hij kan geen rust vinden en weet niet waarheen met zijn moede gedachten....

WORDT VERVOLGD

Een betrouwbare Gids

die hebt U bij Uw studie ook nodig, anders komt U er niet. — Studeer daarom onder de stuwende leiding van 'n in alle opzichten deskundige cursus. **Neem de cursus, die aan de allerhoogste eisen voldoet**

Een wereldberoemd merke

TROPON

sinds 1897 het symbool van waardevolle geneesmiddelen en specialiteits

TROPONWERKE · KÖLN · MULHEIM

Daar, waar het op het bijzondere weerstandsvermogen van den draad aankomt en men hoogen prijs stelt op de duurzaamheid van materiaal en naad, naait men ook heden met zijde. Gütermann's naaizijde is trekvast, elastisch en kleurecht.

Gütermann Naaizijde

... gebruike men alleen waar het van belang is.

Traumaplast

mijwonden

De genezende wondpleister

Bij alle apothekers en drogisten
Carl Blank, Bonn a Rhn.

helpen U bij

rheumatiek, iachias, pijnen en scheuten in ledematen en gewrichten, bij spit, griep, verkoudheid en zenuw- of hoofdpijnen.

Let op de naam „Ovaaljes” en prijs op de verpakking
20 tabletten slechts 60 cts.
In alle apotheken en drogisterijen verkrijgbaar. Laat ons ook Uw ervaringen weten!

Sanita-Agentschap - Nieuwskade 373, Amsterdam.

O, was ik toch maar klaar!

Maar meisje, neem toch:

Blix

SCHUURPOEDER

'n ECHFA-fabriek

LANCÔME

PARIS

PARFUMS · PRODUITS
DE BEAUTÉ · PRODUITS
DE MAQUILLAGE

HOE?

Wat uw beroep of ambt ook is, altijd zullen DALMEIJER'S CURSUSSEN u dingen leeren, die aan uw leven nieuwe betekenis en inhoud geven, uw levensvreugd vermeerderen en het nut en de economische waarde van uw arbeid verdubbelen. Dat hebben zij gedaan voor duizenden anderen, dat kunnen zij

OOK VOOR U!

Ontwikkel niet alleen uw hersenen, maar ook uw **PERSOONLIJKHEID**

Langs de lijnen uitknippen o.u.v. P 9-43

BON VOOR KOSTELOOZE TOEZENDING VAN LEERZAME BROCHURES

Zend dezen BON met opgave van uw NAAM en VOLLEDIG adres en 15 ct. in postz. aan de Adm. van DALMEIJER'S CURSUSSEN, Koninginneweg 182, Afd. P 943, Amsterdam Z.

TOT LEERING ENDE VERMAECK!

DAT KAN ZIJN

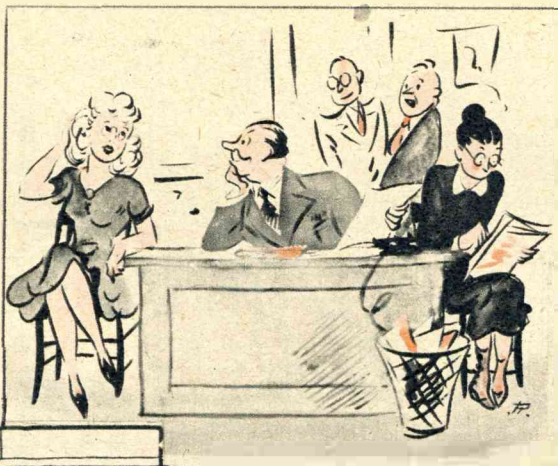
Wat dragen de vrouwen op het oogenblik toch gekke hoeden?"
 „Oeh, als wij mannen ieder half jaar een nieuwen hoed wilden hebben, dan duurde het ook geen paar jaar meer of we hadden rare hoeden.”

NA DE VACANTIE

Heeft u thuis weer alles precies zoo gevonden als u het verlaten had?"
 „Ja, precies, zelfs het licht brandde nog op de badkamer.”

HARTEWENSCH

Als Van Prullum thuiskomt, zegt zijn vrouw tegen hem: „Ons nieuwe keukenmeisje is een echte parel. Koken kan ze voortreffelijk, ze is heel zuinig en men krijgt nimmer grove antwoorden van haar.”
 Van Prullum zucht en zegt dan ten slotte: „Waarom heb ik haar niet voor ons huwelijk leeren kennen?”

„Hij heeft één secretaresse om te werken, en één om er naar te kijken.”

DESKUNDIG

Zij: „Jij hebt je gisteravond mooi geblameerd in den schouwburg!”
 Hij: „Ik? Hoozoo?”
 Zij: „Aan het slot heb je luidkeels om den maker van „Wilhelm Tell” geroepen. Hij moest en zou van jou op het toneel komen, terwijl iedereen in de zaal wist dat Rembrandt toch al lang dood is.”

LOGICA

Moeder, mag ik een pepermuntje hebben?"
 „Nee, je weet wat ik gezegd heb: je moet eerst netjes stilkitten. En hoe langer je nu stiltit, des te eerder krijg je een pepermuntje.”

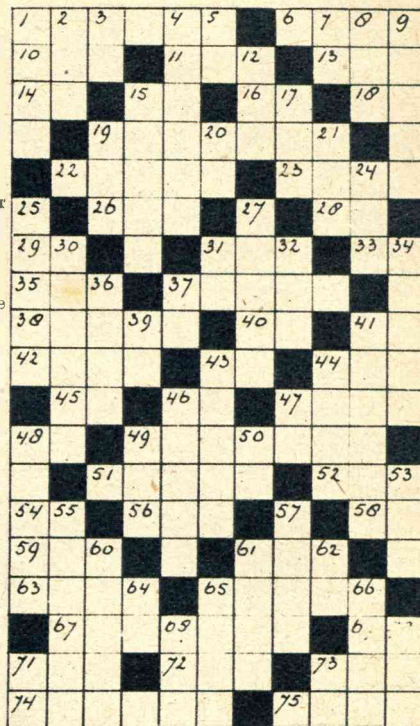
Teekeningen: Fr. Piet, Allenbladete Deike.

KRUISWOORDPUZZLE

HORIZONTAAL:

- 1 opgewekt
- 6 veenachtige grond
- 10 tijdperk
- 11 lichaamsdeel
- 13 herkauwer
- 14 lidwoord
- 15 landbouwverktuig
- 16 voorzetsel
- 18 onbekende
- 19 vertegenwoordiger
- 22 durfal
- 23 losplaats
- 26 lokmiddel
- 28 familielid
- 29 voorzetsel
- 31 deel eener machine
- 33 familielid
- 35 speculatie
- 37 broektas
- 38 lekkers
- 40 zonnegod
- 41 godsdienst
- 42 nobel
- 43 zangnoot
- 44 dieren
- 45 titel
- 46 aanlegplaats
- 47 zwak
- 48 voertuig
- 49 kleedij
- 51 bediende
- 52 loop
- 54 voorzetsel
- 56 schrijfgereel
- 58 reeks
- 59 paard
- 61 gewicht
- 63 familielid
- 65 aanhankelijkheid
- 67 rondbeweging
- 69 getij
- 71 grondsoort
- 72 elastiek
- 73 jongensnaam
- 74 lanen
- 75 voedsel

VERTICAAL:

- 1 zoete drank
- 2 vreemde munt
- 3 voorzetsel
- 4 op een onbepaalde plaats
- 5 het Romeinsche rijk
- 7 bijwoord
- 8 lidwoord
- 9 seizoen
- 12 toom
- 15 effen
- 17 lichaamsdeel
- 19 papegaai
- 20 oostersch gebied
- 21 vloestof
- 24 waterkeering

- 25 graansoort
- 27 korting
- 30 fijne stof
- 31 zangnoot
- 32 spoedig
- 34 bevestigingsmiddel
- 36 bekneling
- 37 zangnoot
- 39 maat
- 41 scheepsondernemer
- 43 stof
- 44 deel v. een horloge
- 46 optisch instrument
- 47 voorzetsel
- 48 boom
- 49 viug
- 50 vreemde munt
- 53 rivier in Afrika
- 55 familielid
- 57 familielid
- 60 reeks
- 61 lust
- 62 tijdsbepaling
- 64 zangnoot
- 65 getal
- 66 ouderlooze
- 68 maat
- 70 stomp
- 71 hospitaaldienst
- 73 windzijde

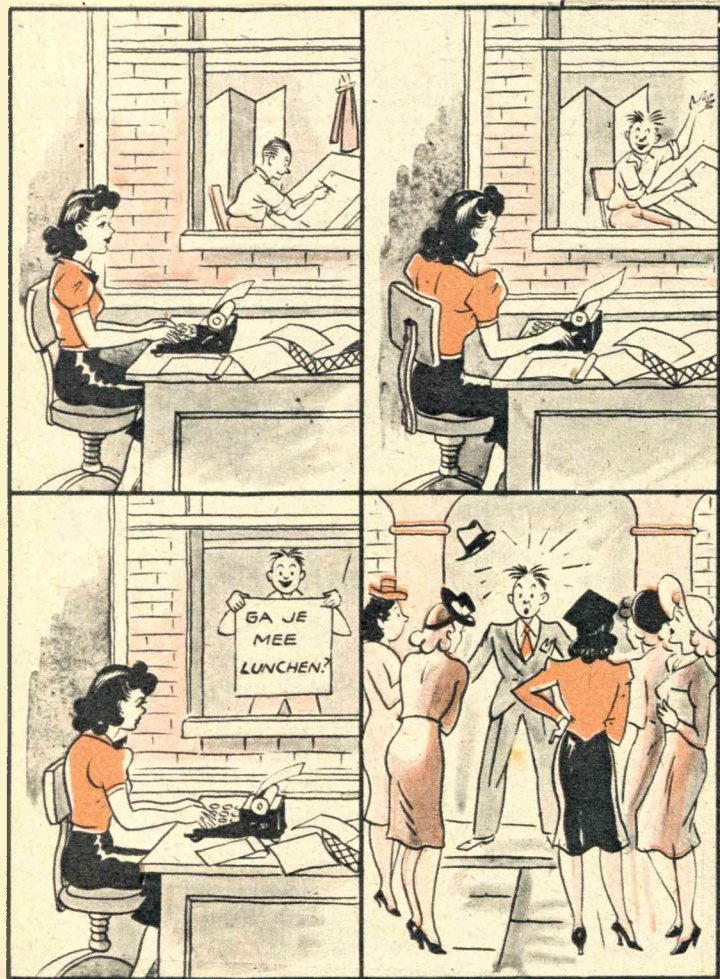
OPLOSSING VORIG NUMMER

Korporaal, l, pa, maal, m, ek, ar, t, l, va, gondel, tolk, ara, iep, sak, af, akker, ge, l, ode, n, b, r, p, Inn, lor, rob, o, edel, a, energie, e, sera, e, mot, git, non, f, m, n, a, rit, n, ad, kales, te, dop, lo, jas, Edam, tomaat, r, o, al, ma, l, o, a, aren, a, d, r, Amerongen.

Links: Stem in het gedrang: „Meneerrrr! Steekt u toch niet iedereen keer uw pijp in mijn mond.”
 „O, neemt u me niet kwalijk! Bent u dan soms de heer, die telkens mijn neus snuit?”

DE UITVLUCHT

Die papegaai is wel mooi, maar hij spreekt niet!”
 „Dat klopt, meneer. Je hebt sprekers en je hebt denkers! Hij behoort bij de categorie denkers en dat is voor een deskundige veel waardevoller.”

Als verschillende kantoorlokalen op een en dezelfde binnenplaats uitzien...

VOOR DE JEUGD

